

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Breve fra
Anton Nielsen.

Breve fra Anton Nielsen.

(1875—1895).

Ved *Anders Gommesen.*

Det er efter Opfordring, og noget jeg gerne gør, at jeg fortsætter med Breve fra Anton Nielsen. For mig har dette Arbejde været „et Liv genoplevet i Erindringen“ og et kært Arbejde. For Anton Nielsens Venner og gamle Elever, der bedst vil kunne forstaa disse Breve, vil de være et Omrids, en Pennetegning af hans Skikkelse — og for de øvrige Læsere vil de maaske være en Spore til at tage hans „Fra Landet“, „Bondeliv“ eller andre Skildringer ned fra Hylden. For det er lovlig tidligt, at hans Navn eller Arbejde skulde gemmes under Glemselens Støv. Jeg blev ganske forskrækket, da en yngre Lærer, Seminarist, for kort Tid siden ved at se Bøgebjergs Medaillon af Anton N. hængende i min Stue, spurgte om, hvem det Billede forestillede; da jeg sagde ham det, saa han fremdeles spørgende paa mig, og paa mit Spørgsmaal, om han da ikke kendte Anton Nielsens „Fra Landet“, svarede han nej — saa gad jeg ikke længere fortsætte *den* Samtale. Det trøstede mig, at Arbejdsmanden, der forleden Dag pakkede mit Tøj ind til Bortflytning fra Sønderup til Hviding, ved at se den samme Medaillon fortalte, at han godt kendte Anton Nielsens Fortællinger.

— — — Saa gaa da ud, I gamle, falmende Breve, og fortæl om en Mand med et stort Hjerte, og om hvem jeg siger som Mathias Claudius om sin Fader:

„Han var en god Mand — og mig var han mere.“

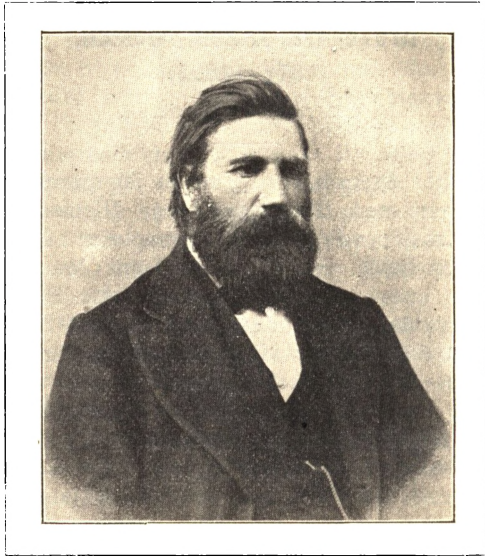
I September 1920.

A. G.

Under min Soldatertid i København skrev han:

28. Januar 1876.

Kære Anders! Det er ikke rigtig godt med os her, for nu har Moder lagt sig til Sengs, og hun har alt ligget i en halv Snes Dage, og hun rejser sig vist aldrig mere

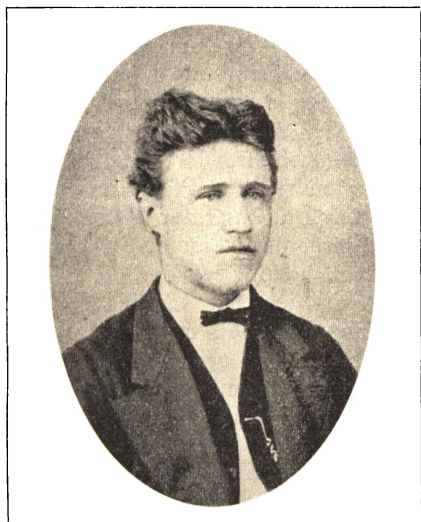

Anton Nielsen.

og har næppe ret mange Dage igen. Hun er nu yderlig svag, kan intet spise og kan næsten ikke trække Aanden. Vi tør ikke længer haabe paa nogen Bedring, men kun paa, at hun snart maa slippe herfra. Fader plejer hende med stor Omhu og lider meget ved det. Han faar kun daarlig Nattero og er ogsaa nedtrykt; det er strengt for ham at være Sygevogter, men vi hjælper ham med, hvad vi kan. Nej, nu faar du vist aldrig Moder at se mere, kære Anders, det skulde være et Mirakel. Hun er dog temmelig taalmodig, skønt hun bliver ringere Dag for Dag. Hun kan næsten ikke tale og kun daarligt høre. Gud give snart en Forandring, det er sørgeligt, som det er. Jeg maa altid gaa grædende fra hende. — — — Jeg kan ikke

skrive mere. Jeg sidder herinde hos mine Forældre, jeg skal løse Fader af, men jeg kan ikke samle mine Tanker, naar jeg hører Moder klage sig. Hver Aften, naar jeg siger god Nat til hende, er jeg bange for, at det skal blive den sidste. Trange Tider langsomt skrider.

Kl. 8 Aften. Moder har haft det roligere i den sidste halve Time, men det skal vel være knapt, at hun lever

Anders Gommesen.

Natten over. Hun taler lidt vildt imellem. Men hun er ellers gudhengiven. — Nu Farvel kære Anders, jeg kan ikke gøre det bedre i Dag.

Din tro Ven

Anton Nielsen.

16. Marts 1876.

Kære Anders! Det er en stor Lettelse for mig, at jeg maa skrive lige saa galt, jeg vil, naar jeg skriver til dig, og nu begynder jeg da paa et Afskedsbrev. Nu har jeg næsten ikke andet end Rejsen i Hovedet, dog kan jeg endnu samle mine Tanker, naar jeg skal. Jeg kan ikke komme til København og sige Farvel til mine kære Drenge, for jeg rejser fra Korsør til Kiel. Du titter vel herover til det lille Skerninge, naar du bliver færdig med dit Sol-

datervæsen. Jeg har bygget det Luftkastel, at du skal være min Eftermand her paa Højskolen, naar jeg er slidt op. Jeg ved ingen, som jeg vilde hellere have dertil, og det er da ogsaa en Gerning, som du har Lyst til¹⁾. Maaske jeg kan efterlade Skolen i en god Forfatning, det tegner jo næsten til det. Saa skulde jeg være Aftægtsmand. Men hvis jeg skulde dø i Udlandet, saa skulde du jo have fat noget før. Derfor er det meget godt, at du ikke trækker efter store Degnekald, men begynder med Friskole. Ja, det er nu ikke Spøg fra min Side, men noget jeg har tænkt længe paa før i Dag.

For min Rejses Skyld begynder saa Pigeskolen først i August. Jeg haaber, det skal ikke gøre noget Afbræk i din Kærestes²⁾ Højskoletur, det vilde da være sørgeligt. Det tegner ellers bedre med Piger denne Gang end forrige. Gud ske Lov, nu nærmer Vaaren sig, jeg er saa glad over hver Spire, der kommer. I Dag skinner Solen herind, saa jeg kan knap være her.

Jeg ved ikke, om jeg har fortalt dig, at en af mine bedste Venner, Hans Povlsen fra Faaborgkanten, kommer til København den 5. Maj og skal være Artillerist. Jeg haaber, I vil tage imod ham og optage ham i jert Vennelag. Aah, nu skal jeg snart bort fra alle mine Venner, det er dog saa vemodigt at skilles ad. Det slaar somme Tider ned paa min Rejselyst, men jeg er jo saadan et Rejsømenneske, at kommer jeg først rigtig i Turen, saa glemmer jeg jer allesammen.

Vi har vor Spøg med Fader, han kan nu aldrig passe Tiden, som du ved; naar han vil høre et Foredrag, saa kommer han gerne midt i det, og naar han selv skal holde Foredrag, saa er han undertiden henne i et eller andet Besøg. Saa faar han sine Dada, men det hjælper ikke, hans Opdragelse er forsømt, hvad det angaar, og nu er han for gammel. Vore Piger gør ham tit den Fornøjelse at sidde inde hos ham om Aftenen. Og naar der kan komme et fremmed Menneske, som vil ligge inde hos ham om Natten, saa er det da ogsaa en stor Glæde for ham. Tilsyneladende ser det ud til, at hverken han eller jeg

¹⁾ Ja — men selv om han senere byggede videre paa dette Luftslot og til en Tid fik mig til at drømme mig ind i det — det passede mig dog bedst at tage Plads mellem Børnene.

²⁾ Sofie Mejer fra Rerslev.

sørger stort over Moder, men vi har vore mørke Timer, som dog vil blive lysere og blidere. Det er værst for os at glemme, at hun maatte lide saa meget.

Nu synger Niels, saa skal jeg derind Kl. 4^{1/2}. Nu Farvel, min kære tro Dreng, og Tak for al din Kærlighed, jeg haaber der er mere Tid tilbage for os, men Kærligheden dør da aldrig. Men skulde jeg dø, ja da maa du være min Fader en Søn i mit Sted. Jeg har kun ham at testamentere bort. Faar jeg et bitte Farvel fra dig, da vil det glæde mig, der lever og dør som

din tro Ven *Anton Nielsen*.

Roma, d. 25. April 1876.

Kære Anders!

„Udi Øst og Vest og hvor jeg vanker
drømmer jeg om jer i Danmarks Land“,

ja, man skulde tro, jeg rejste bort for ret at komme til at tænke paa mine Venner. Det ny formaar ikke saadan at fængsle mig, at jeg kan glemme der, hvor mit Hjerte bor. Her i Rom er jeg næsten ligesaa hjemme som i København, men jeg vil dog være her i 14 Dage ialt for at sætte mig ind i det storstiledede Liv, inden jeg skal syd paa, hvor jeg bliver mere ene, og hvor jeg hører, at Folket er mere vildt. Om Gud vil, rejser jeg paa Søndag til Napoli, derfra til Sicilien, og der skal jeg have Revolveren ladet i Lommen. Jeg rejste fra Hamborg til Nürnberg paa een Dag, der fandt vi allerede Foraaret, de fleste Træer var grønne. Det er en morsom gammel By, ligesom den staar uberørt af Tiden. Derfra til München, som er pragtfuld, men aldeles moderne. Der blev saa min Rejsekammerat, han blev Elev ved den botaniske Have, hvor de faar alt frit, saa nær som Føde og Klæder og Husly. Derfra rejste jeg til Venezia, det var en dejlig Tur paa Jernbanen over Tyrolerbjergene gennem Brennerpasset. Venezia, som jeg har drømt saa meget om, opfyldte dog for det meste mine Forventninger. Man bliver næsten ellers altid skuffet — men det er en meget dyr By. For Resten kan man godt spadserere fra den ene Ende til den anden uden at bruge Gondoler, det er mest for Mageligheds Skyld. Derfra sejlede jeg med et engelsk Skib til Ancona og derfra med Jernbane hertil. Sejlturen var der ikke meget ved, da det regnede hele Dagen, men det var morsomt at være om Bord paa det vældige Skib;

det havde Besætning af lutter Malajer og Negere, der spiser koft Ris 365×3 om Aaret, tiere naar det er Skudaar. — Nu maa jeg ud og se Pavens Museum — — ja, nu har jeg været der, i det sixtinske Kapel, men jeg blev ikke videre opløftet af det. Jeg er ikke klog nok til at forstaa Middelalderens Kunst, især Malerkunsten, den forekommer mig saa barnagtig, naar den har religiøse Emner. I det Hele taget: Natur og Folkeliv, det kan jeg forstaa og glædes ved alle Vegne. Derfor længes jeg saadan efter Napoli, saa jeg knap ved, hvor jeg skal holde det ud til Søndag. Naa, kære Anders, saa venter jeg en Beskrivelse om din Ferierejse i Paasken, om hvordan alt gik, hvad de syntes om din Kæreste paa Samsø, hvordan Abelone havde det, hvordan det gik Fader, om du saa Morten Madsen, om vi kan vente at faa din Sofie paa Skolen til Høst, det haaber jeg snart skulde være afgjort. — — Naa, Farvel, kære Anders, inderlig Tak for dit sidste Brev, det gjorde mig saa godt, jeg har gemt det imellem mine Helligdomme. Gud lønne dig for din Kærlighed og Trofasthed. Nu er jeg træt for denne Gang. Gud samle os igen med Glæde.

Din trofaste Ven

Anton Nielsen.

Sorrento, den 9. Maj 1876.

Kære, gode Ven! Jeg gik en Tid og ventede paa at høre fra mine kære Drenge derinde, men saa huskede jeg paa, at I kunde ikke skrive, da I ikke vidste, hvor jeg var. Saa skrev jeg, og saa fik jeg Brev. Jeg sad en Formiddag i Napoli i en Kafé og var allerede træt og mat, tænk, det var min Fødselsdag¹). Jeg syntes ikke, jeg havde Kræfter til at gaa hen paa Posthuset for at høre om Breve, saa sendte jeg et Bud derhen. Langt om længe blev jeg da glædet ved, at han kom tilbage med 4 Breve fra dig, Peter Larsen, Jens Phillip og Rasmus Kusk. Jeg gav Budet $\frac{1}{2}$ Fr. af bare Glæde, og jeg satte mig hen i en Krog og begyndte at læse og græde. Folk gloede paa mig, men det brød jeg mig kun lidt om. Det var den største Glæde paa den Dag. Kort efter kom mit danske Selskab: cand. jur. Ancker med Moder og to Søstre (fra København). Jeg boede i samme Hus som de, og de havde faaet at vide, at det var min Fødselsdag. Den yngste

¹) Den 5. Maj.

Frøken gav mig en smuk Blomsterkost, saa lejede vi en Vogn og kørte langs med Bugten, sejlede og kom ikke hjem før Aften, og da maatte de kære Breve frem igen. Det er umuligt for mig at undvære Breve fra Hjemmet, skønt de gør mig noget Bryderi undertiden. Nu jeg er her vilde det være nemt for mig at rejse til Capri og Amalfi, men da jeg har bedet flere Venner om at sende Breve til Messina, saa maa jeg nu dertil først. Det varer nu 10—12 Dage, inden jeg kommer der, saa dersom I kan skrive omtrent straks, da kan I skrive Messina poste restante; ellers er det sikrest at skrive til Napoli, hvis I skriver senere, for der kommer jeg flere Gange endnu. I Gaar var jeg til en storartet Fest i Castellamare. Der var et vældigt Panserskib, som løb af Stabelen. Hele Rheden var bedækket med Krigsskibe behængte med Flag og med bemandede Ræer, og der vrimlede af Dampskibe og Baade med Musik og Tilskuere. Den Vej, Kongen skulde køre, var overalt prydet med Flagstænger med mange Flag, og paa Murene stod Plakater med Indskrift: „Victor Emanuel, Nationens Hæder.“ Det er en umaadelig livlig Scene, saadan en italiensk Folkefest, saa broget og saa støjende. Jeg har endnu ikke set „Nationens Hæder“, men kun hans røde Kuske. Hvad der gør mig noget fortrædelig, det er min Mave, som er vanskelig at holde i Orden; i Gaar gik jeg for meget i Varmen, i Dag er den urolig, men nu er jeg ikke saa bange for den, da jeg har Medicin med, som kan hjælpe; men jeg maa holde mig rolig — og saa faar jeg skrevet Breve. Kære Anders, dine Breve gør mig saa glad. Det var en dejlig Samsøtur, I havde, Fader er ogsaa meget fornøjet over den. Det var dejligt, kunde du komme til Rerslev¹⁾, de trænger til dig, og du kan faa nogen Indflydelse. — Der kommer nok mange Piger til Høst, din Sofie venter jeg bestemt, hende vilde jeg allernødigtst undvære. — — — Hvor jeg længes efter jer alle, efter en Haand at trykke! I Aftes sluttede jeg Venskab med en italiensk Dreng, som hedder Salvatore; han er 13 Aar; hvis jeg rejste lige hjem, tror jeg, at jeg tog ham med, hvis jeg maatte. Jeg gav ham en Cigar, saa maatte jeg slaas med en Fisker, som vilde tage den fra ham, men hvor den Dreng dog kunde se mageløst

¹⁾ Som Friskolelærer, var der Tale om, men Tanken blev opgivet.

kærligt paa mig! Ja, jeg er meget dristig ved disse Italienere, men det er saa morsomt, og det er gaaet mig godt endnu. Folket elsker jeg alle Vegne, de elsker mig igen. Jeg har bestandig Eventyr. — Gud være med dig, *min Dreng*, nu faar du kun Navnet paa

din tro Ven

Anton Nielsen.

Anacapri, 14. Juni 1876.

Kære Anders! Nu skal jeg til at skrive de sidste Breve her paa Øen, for i Morgen rejser jeg om Gud vil til Napoli og saa videre fremad i smaa Ture til Tyrol, hvor jeg har tænkt at ville være nogle Dage i en Landsby. — Det er mærkeligt, at I kan saadan længes efter Lejren (ved Hald)¹⁾. Det maa være ligesom den gigtsvage Mand i Fritz Jürgensens Billeder; han blev oplivet derved, at der kom Klaverstemmer, det var dog altid en Forandring fra Frøken Jensens Musik. — — — Det gør mig ondt, at Søren Pedersens Søn har faaet andre Tanker og ikke vil paa Skolen til Vinter. Hvis du synes, du kender ham bedre end jeg, saa gør ham det Forslag, at jeg vil give ham 10 Rdl. og betale Rejsen paa Jernbane og Dampskib frem og tilbage, hvis han kan komme. Jeg kan jo ikke sikkert love ham noget et andet Aar. Men hvis du synes, at det ikke er værd, saa ti stille med det, og lad det gaa, som det vil.

Tak for de smaa danske Markblomster; det var kært at se de gamle Venner, jeg længes efter dem som efter alle andre Venner. Ja, du kan tro, jeg er glad i Dag, at jeg skal til at drage mod Nord. Hvis jeg skal nævne de to Ting, jeg savner mest herovre, saa skal jeg sige det med et Mundheld: „Kærlighed og Kildevand“. Den første Ting kan du vist let forstaa. Den anden Længsel har sin Grund i, at man ikke kan faa ordentlig Vand her i Landet, og vi fremmede tør heller aldrig drikke det ublandet. Jeg har ikke drukket eet Glas rent Vand, siden jeg kom her ned, det er næsten Regnvand altsammen. Saasnart jeg kommer op over Alperne, saa faar jeg Kildevand, men Kærlighed, den faar jeg først i Danmark. Naa, min Dreng, det er mig kært, at du kender mig saa godt, at jeg ikke

¹⁾ Lejrturen glædede vi os til fremfor Opholdet i Garnisonen; tilmed dannede den Afslutningen af vor Soldatertjeneste.

kan blive mindre i dine Øjne, og da du holder af mig som jeg er, saa er jeg altsaa „stor“ nok til dig. Hvis I vil skrive mig til en Gang endnu, saa skriv Innsbruck poste restante. Maaske jeg faar det forfløjne Indfald at tage hjem over Hald og være en Dag der, men det er jo kun en flyvende Tanke; naar jeg kommer Hjemmet saa nær, saa maa jeg vel skynde mig dertil. Saa Farvel, kære Ven, velkommen til Vesterskerne, altid.

Din tro Ven

Anton Nielsen.

8. Juli 1876.

Min kære Dreng — — —! Ja, nu er jeg lykkelig og vel i mit kære Hjem, du kan dog aldrig tro, hvor her er yndigt. Ja, naar du slipper, maa du skynde dig at komme herover, det bliver nok ved at være kønt saa længe. Det er kedeligt, at du ikke før har ladet mig vide, at du kunde komme og hjælpe mig i Niels Johansens Fraværelse, for nu har jeg bestilt Hannibal Pedersen¹⁾, og saa kan jeg ikke uden at fornærme Manden sige ham Genbud. Men hvad gør det. Hovedsagen er jo, at du kommer over at se til mig i Højskolen, og det kan du jo alligevel. Jeg har, Gud være lovet, baade Mad og Seng til mine Dreng, naar de kommer at besøge mig, og dersom du undser dig ved det, saa skal jeg nok give dig noget at bestille, saa du kan gøre Gavn for Føden! — — — Er det sandt, at der er saa megen Tyfus i Lejren²⁾, saa hele Viborg er fuld af syge. Her gaar de gyseligste Rygter herom, man siger, at Lejren af den Grund skal ophæves. Aviserne er beroligende, bare de ikke lyver. — — Din tro Ven

Anton Nielsen.

Medens jeg var Friskolelærer i Norup skrev han:

22. Septbr. 1876.

Kære Ven! Tak fordi du har været her saa længe. Det vilde have været strengt for mig at undvære dig i den Tid Niels var borte. — — Jeg har her i Skytteforeningen holdt et Foredrag over Folkevæbning, som vist smagte meget ilde i alle Højremændenes Mund. Men de maatte holde den Procession ut, ligesom Kejseren, da han mær-

¹⁾ Friskolelærer i V. Skerninge.

²⁾ Ved Hald.

kede, han var nøgen. — — Gaa op til Kapellanen i Østrup, Lassen hedder han, og hils ham fra mig. Det er et herligt Menneske. — —

16. Oktober 1876.

Kære Anders! Tænk, jeg var i Forgaars ude paa Sletten, omtrent to Mil fra Norup. Jeg var bedet om at være med at indvie en Friskole i Serup, Søndersø Sogn. Jeg holder ikke meget af at rejse saa langt i Skoletiden, men jeg turde ikke andet, da jeg skal have to Karle fra den By. Men det gør mig ondt, at jeg ikke lod dig det vide, det kunde dog have været muligt, at du kunde have gaaet derhen. Morten Eskesen fra Odense var min Følgesvend — — — hans Tale var umaadelig vidtløftig og tillige meget kedelig. Derimod var der en Friskolelærer, Hans Nielsen fra Stige, som vistnok har lidt Koldfeber, men som er en rigtig frisk og kvik Mand, og saa er der et uopslideligt Humør over ham. Du vil vist mere dig ved at gøre Bekendtskab med ham, som let kan ske. Hvordan ellers Mødet spændte af, det har du vel faaet at vide, hvis du ellers Dagen efter var i Jersore.

Jeg var saa heltemodig at gaa baade fra og til Sørup Station. Da jeg kom hjem i Gaar, var hele Huset fuldt af fremmede, som ventede paa mig. Endvidere havde Niels bestemt alle de smaa Børn til at møde ved min Hjemkomst for at faa Skilling. Nu kan du tænke dig, hvilken Tummel og Travlhed her var. Jeg var træt og svedt, men der var ingen Stol i Huset ubesat, og der var intet Øjeblik, hvori jeg kunde faa Ro. En halv Snes Breve laa og ventede paa mig, men jeg fik ikke læst dem før Klokkeren 10 om Aftenen, og jeg kom hjem Kl. 4. — — — Jeg stødes jævnligt af at høre Elever fra andre Skoler tale i velklingende Højskolefloskler. Det skal være mine Elevers største Ros, at de ikke taler andre Ord, end de som er født i deres eget Hjerter. Der er ikke noget, som oprører mig mere end den hule Floskeltale. — — — Sofie er den mest yndede og fremragende Elev af dem alle. I Gaar Aftes og en Gang før har jeg læst op dernede, og hun har været borte, det har været Søndage — men saa synes jeg næsten, at der slet ingen er, naar hun er borte. Ja, du kan rigtignok være glad og takke Gud. — — — Jeg er rigtig glad ved, at jeg har faaet dig herover til

Fyn, min store, dejlige Dreng. Det er ikke frit for, at mine Øjne bliver fugtige ved Tanken om dig, men det er af Glæde og Haab. Og Gud være lovet, som har ført os sammen, som forstaar at føre dem sammen, som kan glæde og styrke hverandre. Saa kan vi nok være modige og glade, om end med Taarer, naar vi tænker paa saadan en Fader. Farvel min Dreng.

Fra din tro Ven

Anton Nielsen.

22. Novbr. 1876.

Kære Anders! — — — Jeg har faaet Brev fra Sofie; hun skriver, at hun vil ogsaa herved til Julen sammen med dig. Hun skal være hjertelig velkommen, alle vi Husets Folk længes efter at se hende. Det var dog et dejligt Brev, hun skrev til mig, jeg maatte græde ved at læse det. Ja, det er en yndig Pige helt igennem; hun tænker ikke paa at skabe sig. — — — Det er nogle rædsomme Klodrianer, de Karle jeg har; de kan ikke høre, ikke synge og ikke skrive, og jeg kan ikke blive gode Venner med dem. Men det kommer vel. — — — Jeg skal sende dig en „Fra Landet“, som du kan have at læse op af ved dine Aftenmøder; andre Bøger af mine egne kan jeg vist ikke undvære, men det er da ogsaa en god Mundfuld, som vel forslaar i denne Vinter. Den sidste Historie, „De hellige“, er vel ikke værd at læse op, uden den Forklaring, at den har jeg skrevet paa et tidligere Standpunkt. De mange Eder og Banden, som jævnlig forekommer, maa vel for det meste helt springes over. — — — Jeg længes efter Jul og de Venner, som den fører med.

Din tro Ven

Anton Nielsen.

9. December 1876.

Kære Anders! Du kan faa mig til at græde, hvor naar du vil, men dog vist ikke uden at det koster dig Taarer selv. Saadanne Vers, som de, du skrev til mig, kan kun være født af et bevæget Hjerte, saadan skriver vi kun, naar det brænder inde i os. Gud være lovet, som har ført os sammen i Venskab og Kærlighed til vort Gavn og Glæde. Og det er saa rart, naar Venskabet viser sig saa livskraftigt, at det kan vokse Aar for Aar, at Legen kan gaa op i de graanende Dage. Jeg glæder mig til den stille

dejlige Jul, der vil samle Venner hos mig, der er saa tro og prøvede. Det gaar kun smaat med at faa Venner i Vinter; de kan nok lide mig, men der er ingen Fortrolighed endnu. Det kommer vel nok, det er da gaaet fremad, alt godt skal vente paa Guds Time. Her sender jeg dig den lille omtalte Bog¹⁾, den kom i Aftes. Det er en smuk lille Tingest, jeg haaber nok, den vil gaa og gøre Nytte. Jeg skal ikke have Honorar for den, jeg har ikke skrevet den for Pengenes Skyld. Derimod har jeg faaet en Mængde Frieksemplarer, og dem vil jeg dog ikke give hen allesammen, men sælge dem til gode Venner og Elever, saa jeg er da ikke saa aldeles ophøjet over jordiske Ting — men kun en ganske almindelig Pjalt. Hvis nogen skulde faa Lyst til Bogen, saa kan du skrive efter den hos mig. Vil du give Rørdam²⁾ det ene Eksempplar. Bogen indeholder, som du ser, kun Højskolens A B C, men der er ogsaa mange, som skal begynde der. Her er nu til Nyaar meldt alle de Elever ind, som vi kan rumme, saa der bliver ikke en ledig Plads hverken foroven eller forneden. — — — Saa Farvel, min Dreng. Jeg har faaet saadan en Kuld i denne milde Vinter, saa jeg er nær ved at tabe Taalmodigheden. Tænk, jeg kan hverken lugte eller smage Tobak — men jeg ryger alligevel. Kærlig Hilsen fra os alle.

Din tro Ven

Anton Nielsen.

14. Februar 1877.

— — — — Ja, kære Anders, jeg tror ogsaa, at vi skal være sammen tilsidst, det kan vist ikke blive anderledes. Du er jo saadan gaaet ind i vor Familie og i vore Hjerter, du passer saa aldeles dertil, saa vi aldrig kan tænke, at du er en fremmed. Men jeg vilde jo helst have, at vi skulde bo *her* i en Samling, og at du kunde løse mig af, om Gud nu vil det saa. Du skal ikke tænke paa, hvordan du er, men hvordan du kan blive. Du skal tænke paa, at du med Guds Hjælp faar et stort Fortrin for mig, idet at du kan fremstille et lykkeligt Husliv for Eleverne. Der har jeg jo en Braad i Kødet, som altid vil nage, og mest saalænge, jeg er i den Stilling. At Guds Kraft fuldkommes i Skrøbelighed, det er min eneste Trøst. Det

¹⁾ „Brev til den danske Bonde.“

²⁾ Thomas Rørdam, Præst i Norup.

bliver nok ogsaa din, skønt paa en anden Maade. Du skriver, at du ikke godt kan fortælle om dig selv, for du er blevet stoppet en Gang, og det skal der meget til at forvinde. Hvordan du saaledes er bleven stoppet, vilde jeg gerne vide en Gang i en Fortælling eller i et Brev, om jeg maatte vide det.

Jeg har nu en Rejseskitse, som bliver trykt hos Tauber¹⁾, og en italiensk Fortælling, som bliver trykt i Nutiden. Jeg maa jo være om mig paa en skikkelig Maade, da jeg skal bruge mange Penge til Sommer til Byggeri, til Udenlandsrejse o. s. v. Men jeg tror, jeg kan naa det, selv om jeg ikke faar Stipendium af Ministeriet, som jeg søger. Jeg vil ogsaa søge Høstkursus i Fransk, inden jeg rejser til Frankrig. Men dersom nu vi ingen Finanslov faar af Rigsdagen, hvad saa? Ja, saa er det vist bedst jeg bliver hjemme og præker Oprør og synger Marseillaisen! — —
— — Saa Farvel, min kære Dreng, fra

din tro

Anton Nielsen.

7. April 1877.

— — — Jeg er nu saa ene her, og Huset er meget for stort. Vi har Maler og Svineri og Omflytning, naa, det hjælper da lidt, ligesom Klaverstemmeren virker oplivende i Modsætning til Frøkenens Musik. Jeg vilde gerne skrive lidt Historier, men jeg kan ikke. Ellers har jeg saa travlt med at tænke paa Finansvæsenet. Hvor jeg dog skulde slaa Penge ihjel, hvis jeg havde dem. Jeg vilde saa gerne holde Hest, jeg vilde have et nyt Klaver, opretstaaende, jeg vilde til Frankrig. Bygge, det skal jeg. Om jeg naar noget af det øvrige er uvist, det kan da undværes, maaske jeg har bedst af at undvære det, jeg er vistnok alt for hengiven til Nydelse af Vellevenet. — — — Ja, nu bygger jeg, gid nu Gud vilde bygge med og endnu i nogle Aar betro mig dette Arbejde, som trods min Skrøbelighed dog er min største Glæde. Men ske Guds Vilje! Naar jeg bare kan blive ved at sige „frisk og mildt Herre som du vil!“

Vi er alle i stor Spænding om, hvordan Kongen og Ministeriet vil. Det er usselt, at hele Landet skal lade sig sige af saadan en lille uvidende Flok, for de store og intelli-

¹⁾ „Sorø Amtstidende“.

gente er egentlig de mest uvidende om, hvad der kan gavne Folket. — — —

28. April 77.

Jeg var til Mødet, politisk, i Middelfart og var ganske glad ved det. Grev Holstein var Hovedtaleren, han er meget veltalende og bedaarende. Jeg har ingen politiske Talere hørt, som kan lignedes ved ham. Der blev vedtaget en Adresse til Folketingets Flertal og Oprettelsen af en stor Folkeforening. Skattenægtelser blev fraraadet — — —

Din gamle, tro Ven

Anton Nielsen.

11. Oktober 1877.

Kære Ven! Da du ikke fik Brev fra Holland, saa skal du dog faa det paa hollandsk Brevpapir, der ellers ikke frembyder noget mærkværdigt. — — — Der er nu indmeldt over 30 Elever, med Guds Hjælp faar jeg nok mit ny Hus fuldt. Nu har vi to dejlige store Stuer, lyse og kønne, og jeg er meget glad ved Byggeriet. Du skulde vel snart ned at se det — men det er maaske bedst at vente, til vi bliver nærmere færdig. — — — Jeg har set og lært en hel Del paa Rejsen, men jeg har alligevel ikke været saa glad, som jeg plejer. Det kom vist af, at jeg allerede i København¹⁾ var bleven mættet af Livet i de store Stæder. Dit Brev var det første jeg fik, og det var dog mageløst, hvor det gjorde mig godt. Hvor det gaar let for dig at skrive 4 Vers! Hvor de er varme og kærlige! Dersom du skriver noget til Sofie, kunde jeg saa ikke blive saa meget betroet, saa jeg kunde faa et af dem at se. Jeg har aldrig saadan kunnet skrive Vers, det ved jeg. Men denne Ros er jo kun negativ. — — — Jeg bestiller ikke andet end skrive Breve fra Morgen til Aften. Gud være hos jer alle, mine inderlig kære Venner.

Din tro Ven

Anton.

26. Novbr. 1877.

— — — Nu skal jeg have 524 Kr. for min ny Bog, det hjælper saa meget til en Frankrigsrejse. Jeg venter mere af den end af Hollandsturen, for jeg har altid elsket

¹⁾ Under et Feriekursus i Fransk.

de taabelige Franskmænd, ligesom jeg holder af raske, gale Dreng. Mon der dog ikke kan blive Mennesker af dem en Gang.

Din heng.

Anton.

20. Juni 1878.

— — — Her er stor Jammer over Pengevæsenet, der er et Skrig over hele Ægypten, vort Hjertes Førstefødte, vor Pengepung, er slaaet ihjel af Morderengelen „Fyns Folkebank“. Men da jeg ikke hyler med, saa kan det vel sagtens ikke være min Førstefødte, men kun af de „yngre Sønner“, der er slaaet ihjel for mig. — — — Paa Søndag skal jeg ud at høre de kongelige Skuespillere. Ja, det er trykkende Tider!! — —

Din tro Ven

Anton.

16. Maj 1878.

— — — Det er nogen god Sludder, at J. ikke er stærk; han kunde banke hver eneste, der var hernede i Vinter, og det er langt sundere at være Hjulmand end Friskolelærer. Men lad ham nu løbe Linen ud. Lad ham bare forpligte sig til, hvis han vil være hos dig, til at gaa med lyseblaa Trøje¹⁾. Hvis han ikke vil anlægge en saadan, saa skal du ikke tage imod ham. Det er just ikke aldeles Spøg. Ved at gaa i denne almindelige Bondedragt, giver man Erklæring om, at det ikke er for Fornemhedens Skyld, at man ikke tænker paa at hæve sig over Bondestanden. Man giver derved et godt Spark til alt Lavsvæsen og Uniform og viser, at der er ikke nogen Lærerdragt eller Hjulmands- eller Smededragt, men der er kun en Menneskedragt, og det er den bekvemmeste og klædeligste, man kan faa. Jeg har ellers ikke før hørt det mindste om, at han vilde være Friskolelærer. Saa lad ham prøve det. Jeg opfordrer aldrig nogen til at forlade den Livstilling, de en Gang har valgt, og det skal du heller ikke; men jeg anser det ikke for urimeligt, at han med sit milde Væsen og sin gode Begavelse kan blive en god Lærer. — — — Det var saa morsomt at være ude paa Sletten hos jer, det var en rigtig fornøjet Aften. — — — J. D., den store Elefant, er kommen til O.; mon det ikke

¹⁾ Brugtes almindelig paa Sletten, særlig af de unge Bønderkarle.

er tæt ved Ladby, hvor din Sofie er; han vilde more hende kostelig, som han morer alle. — — — Saa Farvel, min Dreng.
Din tro Ven

Anton.

15. Juli 1878.

Kære Ven! Det var en slem Skuffelse for mig, og værre for dig, at du ikke kan komme med til Askov. Kunde den kedelige Lejrtur dog rive det i Stykker¹⁾. Men det er vist ogsaa Humøret, der er borte, og saa males jo alting graat i graat. Og det er endda din Skyld, at jeg har bestemt mig til Askov. Nu kunde jeg fristes til at blive hjemme, men jeg nænner det ikke for Schrøders Skyld, da jeg ved, han er saa glad over, at jeg skal komme. — — — Jeg antager, der er gode Udsigter til Elever til Vinteren. — — — Niels Kristian er saa meget glad ved, at han skal ud hos os i sin Ferie. Psykologien skal være hans Ferieadspredelse, Sproglære eller Matematik er hans Syltetøj paa Oplysningens Pandekage. Lad mig nu se, du kan tumle ham, for han har en stor Lyst til at læse sig fordærvet, jeg tror, at han allerede havde været tosset, om jeg ikke havde passet paa ham, det maa du altsaa gøre i mit Sted. — — — Fader er den samme muntre Svend, som han plejer, vi holder et svært Styr med ham. Han har nylig besøgt Mads i Bolmerod, men vilde ikke til Norup eller andre Steder, da hans Undervisningstimer ikke kunde taale at forsømmes. Vi turde ikke sige ham imod!

Naa, min Dreng, dette Brev er jeg forstyrret i med lange Samtaler tre Gange; efter sidste Gang lukkede jeg min Dør i Laas. Nu varer det nok et Fjerdingsaar, indén vi ses, er jeg bange for. Gid vi saa maatte samles glade. Hils din Fæstemø saa kærligt fra os. Og lad mig saa se, at du tager denne Lejrtur for at værne om Kongens dyrebare Person med en vis Ro, en Philosophus værdig. Og skulde du trænge til at give dine Følelser Luft, da vil jeg raade dig til at bruge: „Løft dit Hoved, du raske Gut“ som mildt afførende Middel. — — —

Din tro Ven

Anton.

¹⁾ Vi skulde have fulgtes ad til Askovmødet, men en uventet ekstraordinær Indkaldelse til Lejrtjeneste i Jægersborg Dyrchave kom mig paatværs.

Paris, 23. September 1878.

Kære Anders! Jeg længtes meget efter Brev fra dig, jeg syntes, det var en Evighed siden, det var nu af de korte, men dog længere, end det plejer at være. Naar bare ikke jeg fik de mange velsignede Breve, saa kom jeg meget før hjem, men for Guds Skyld, sig det ikke til nogen, som har i Sinde at skrive til mig. Hver Dag tilbringer jeg det meste af Formiddagen med at skrive, og i den Tid kunde jeg jo ellers fare vidt omkring. Men dersom jeg ikke fik Breve, saa kunde jeg da slet ikke udholde at være her. Jeg er saa glad ved, at din Skole¹⁾ lykkes, Gud være lovet derfor. Men bi ikke med at indvi den efter mig, dersom f. Eks. nogen længes efter det. Jeg skal nok komme derop alligevel og holde Møde, naar jeg kommer hjem. Jeg kan ikke ret godt lide, at nogen skal vente paa mig — — — men gør nu, som du synes. — — — Det er galt, jeg synes, jeg faar intet udrettet her, og dog gaar jeg hver Aften i Seng med et Par trætte Ben. I Dag skulde jeg ud til den berømte Kirkegaard, hvor Thiers ligger. Jeg kan aldrig faa Tid at komme paa Udstillingen, der har jeg kun været 4 Gange, og jeg burde været der 40 Gange. Paris er mere overvældende end Roma, og saa mangler vi jo den dejlige Natur. Livet og Luften er saa urolig irriterende. Her er saa hundekoldt, blevet paa et Par Dage, alle Mennesker hoster og snyder sig. — — — Nu jeg skal til at gaa ud, er det Regnvejr. Altsaa sætter jeg mig taalmodig paa min Hale igen. Tak for den lille Blomst. Den skinnede saa dejlig rød, da jeg aabnede Brevet. Saa du har saa mange Blomster! Ja, de er ogsaa ret en Guds Velsignelse for os, om end af de smaa. Din ny Friskole kan være meget køn med Blomster o. s. v., men den maatte ikke gerne bruges til at sidde og grublisere i. Saalænge du er ene, vil den ny Skole altid blive fattig imod Smedens Hus²⁾, derfor maa du endelig ikke glemme at løbe derhen, naar du er ensom. Jeg har set med Sorg, at Dr. Rode er død, det var en ædel Mand. Hans Plads vil staa tom. Det gør mig ogsaa ondt for hans stakkels smaa Dreng. Og for mine tre Piger der, som mister en god Plads, som var dem et

¹⁾ Friskolen i Norup.

²⁾ Hvor jeg hidtil havde holdt Friskole.

Hjem. — — Hils nu din Sofie mange Gange fra hendes gamle Ven og Landsmand. — — —

Din tro Ven

Anton Nielsen.

16. Decbr. 1878.

Min kære Dreng! Jeg burde vel have skrevet straks, men du kan vel tidsnok faa at vide, at jeg kan ikke komme den Lørdag, du ønsker, og at altsaa hele den skønne Plan ryger i Lyset. Det er nemlig den sidste Dag i det gamle Aar, jeg har Eleverne, og jeg har tænkt, som jeg plejer, at holde en Juleprædiken for dem den Aften. — — — Men skal jeg slet ikke se hverken dig eller Sofie i Julen, det bliver dog strengt. Angaaende de Norup-Karle, da er jo H. P. en Perle. J. er noget trykket af sit Fedt. Han har pietistiske Grundsætninger og de dermed følgende internationale Tanker. Men Pietismen er vist kun i Munden, for det er ellers en lystig Svend, og jeg kan *ganske* godt lide ham. Jeg holder mere af K., tror jeg. Han er jo umaadelig indbildsk og faar mange slemme over Næsen af mig, men han er saa aabenhjertig og barnlig og hænger saa ufortrøden ved mig, saa jeg kan jo ikke lade være at holde af ham. Jeg tror virkelig ogsaa, Kristendommen er ham en Hjertesag. — — — Det glæder mig mageløst, at du saadan kan samle de unge omkring dig, det er god Forberedelse for dem til Højskolen og naturlig til Gavn for jer alle i enhver Henseende. Det gør ikke noget at se lysegrønt paa en Ting, „det grønne er godt for Øjnene“, det er godt for vort aandelige Liv, at vi har et frejdigt Haab. — — — Du maa endelig samle Højskoleeleverne i Rerslev i Julen, de har begyndt paa Sammenkomster. — Glædelig, velsignet Jul. Hils den krøllede Sofie.

Din tro Ven

Anton.

30. Decbr. 1879.¹

Kære Ven! Tak for sidst! Det er saa morsomt at komme i ny Folks ny Huse, især naar man holder lidt af de ny Folk og saa, naar de samme ny Folk holder lidt af hinanden¹).

Jeg var ellers ikke rigtig oplagt til at tale i Norup,

¹) Vi havde holdt Bryllup den 29. Okt. 1879, Aarsdagen for Fri-skolens Indvielse.

maaske det kom af den lange, kolde Rejse. Saavidt jeg ved, gik det langt bedre i Lunde. Men jeg gør det nu altid, saa godt jeg kan. — — — Er det dog ikke en aldeles vanvittig Fordeling af Pengene til Højskolerne? Jeg kan ikke opdage anden Plan end 1) Venskab og Smigreri for Regeringen, 2) Proppelsen af Kundskaber og 3) naar de staar lige i de første Henseender, da maa Elevantallet gøre Udslaget. Under saadanne Fordelingsgrunde kan der naturligvis ikke blive stort til de ægte folkelige Højskoler. Naa, hvad os angaar, da har vi jo gode Udsigter til at klare os, men det er umuligt at lade være at ærgre sig, naar man ser en saadan Fordelingliste. Jeg vilde ønske, der aldrig blev givet en Skilling til Højskolerne, saa skulde det snart vise sig, hvad for nogle der duede. — — — Og nu Farvel, kære Sofie og Anders. Skriv til mig engang imellem. Gud give eder et velsignet Aar.

Eders tro Ven

Anton Nielsen.

9. Juni 1880.

— — — Fader lægger i Kakkellovnen og jeg kunde have Lyst til at gøre det samme, men jeg skammer mig. Det er en gruelig Sommer, jeg tror, jeg rejser til Amerika, for der er saa varmt, saa man kan dø af Solstik.

17. Juli 1880.

Det var dog et fortvivlet Indfald at ville rejse til Bøvling (ved Lemvig) og at begrave sig i den Ørken. Jeg tør forudsige dig, at du vil tillige med Sofie komme til at fortryde det i de første ti Aar. I vilde komme til at savne det fynske Liv og den fynske Natur. Det er nu heller ikke saa rart i alle Maader at være ansat i en Valgmenighed, tænk hvor afskyeligt de vrævler i Kerteminde (med Friskolelæreren). — — — Jeg bliver ikke rolig, før jeg hører, at du rent ud har sagt nej til de Bøvlinger. Farvel, kære Børn.

Eders tro Ven

Anton.

8. November 1880.¹⁾

— — — Niels Kristians Bryllup stod her i Huset og var meget fornøjeligt. Fader¹⁾ dansede Vals med Bruden med nogle vidunderlige Danseskridt. — — — Det er ellers

¹⁾ 81 Aar gl.

i Krigens Tid vi lever; du har vel nok læst om Soldaterbeskyttelsen. Jeg har faaet flere anerkendende Breve, men Højrebladene er svært rasende. Det er ellers sket i Samraad med Jens Busk, som jeg har besøgt, men Ideen er min egen. Jeg haaber, vi skal faa udvirket Adgang for civile Folk, paa Billetter, til Eksercerpladser og Eksercerhuse. Nu er det jo et brændende Spørgsmaal. Jens Busk skal nu straks have fat i Husarchefen, fordi han har skældt Eskadronen ud for Sladre- og Ærtekællinger ikke værd at kaldes Soldater. Alt vel. — — —

Eders tro Ven

Anton.

(Under et Ferieophold i) København, Avg. 1880.

Kære Venner! Tak for din lille Depesche ¹⁾. Det var en stor og glad Overraskelse for Niels Kristian og mig. Vi ønsker af vort ganske Hjerter til Lykke, en Lykke, som vel ingen af os kender, men som vi aner maa være den største for et Par elskende Hjerter. — — — Hvis jeg kommer ud paa Sletten, skal jeg nok komme ud og se Vidunderbarnet, for det er det naturligvis. — Jeg har nu været i Sverrig til Degnemøde, men ikke hørt et Ord Degnevaas, da der var de Ting, som tiltalte mig mere. Naar Høsten er forbi, tænker jeg at rejse til Norge med nogle flere Elever. Jeg vilde nu for Resten helst være fri, for jeg har været noget svag i Maven i Sommer, men jeg har lovet det, „og so maa man jo holde den Proce-sion ut,“ sagde Kejseren i sine ny Klæder — — — Nu Farvel, kære Børn — og Barnebarn.

Eders tro Ven

Anton.

11. Novbr. 1881.

Kære Ven! I denne Tid tænker jeg stærkt paa at rejse fra Skerninge, og saa skulde jeg rejse til „Himmerig“, den Gaard paa den anden Side af Ollerup. Niels Kr. er bleven saa praktisk og sparsommelig, siden han blev gift, og nu bliver lønnet med Procenter, og derfor er han jordgal og har faaet mig med. Vi har nok faaet mange Venner paa Egnen, men i selve Byen er jeg næsten lige saa fremmed som for fjorten Aar siden, hvorimod næsten hver Mand i Ollerup er min Ven. Jeg haaber at købe Gaar-

¹⁾ Der meldte om vor første lille Datters Fødsel 3. Aug. 1880.

den med 40 Tdr. Land taalelig Jord for 30000 Kr., deraf kan Niels og jeg opdrive af vore egne Penge 10000, og saa mener vi, at det kan gaa. — — — Og saa ser vi jer vel snart i det lille „Himmerig“, som jeg nok faar. Alt vel. Kærlig Hilsen fra
din tro Ven

Anton.

20. Januar 1882.

Kære Ven! Hjertelig Tak for dit Brev, skønt jeg derved kom til at længes mere efter jer. — — — Tak for Tilbudet om Pengene, det var saa meget dejligt. — — — Gaardmandssorgerne har allerede indfundet sig i store Hærskarer. Niels Kr. er utrættelig i at forsyne mig med den Slags, men jeg passer dem fra mig og overlader dem til ham, saavidt muligt. Gaardmandsfornemmelsen, denne Velbehag med at sætte Tommelfingeren i Vesten, skræve ud med Bagbenene og krumme Røret paa Piben og andre behagelige Fornemmelser, som jeg tit har misundt Gaardmændene, har jeg endnu ikke sporet. Men de kommer vel. — Jeg tror, vi faar et smukt Hjem. Den Udsigt, der bliver fra mine Vinduer over Sø, Skov og Bakker, bliver dejlig, og den Udsigt fra en Bakke, som er lige ovenfor Gaarden, er en af de skønneste i Danmark. Det var den, der slog Hovedet paa Sømmet og bevægede mig til at købe Gaarden, men det tør jeg ikke sige til nogen. Her er saa indestængt, men nu „rejser vi Skole paa Bondejord, hvor frit sig tumler de friske Vinde“. Gud bygge med os. Hilsen til Sofie og andre kære Venner.

Din trofaste Ven

Anton Nielsen.

23. Februar 1883.

Kære Anders! — — — Jeg sender Wergelands Sang¹⁾, som du maa beholde. Den er smuk nok, Ord og Tone, som et Kunstværk, men havde dog været smukkere, om han kunde set nogle „Evighedsblomster“ i sin sidste Stund i Stedet for Roser og Gyldenlak. — Nej, du maa ikke gro fast i Norup, for saa bliver du en Snegl, eller Koral, hvis det er finere. Du maa virkelig flagre lidt ud i dine unge Dage, at Ungdommen kan leve i Alderdommen. Vi skal jo saa følges ad til England. Do you like it? Perhaps at America. I think it shall be cheaper. Men alvorligt

¹⁾ „Gyldenlak, før du din Glans har tabt.“

trør jeg alligevel, at du maa strejfe lidt mere om og navnlig gøre større Ferierejser. — — — Jeg sender „Gengangere“ og Fruen, hvad hun hedder. Nej, Ibsen bliver fælere og fælere. Førstnævnte er et uhyggeligt Værk, det kan ikke tænkes værre af de Ting, der „maa trykkes“.

All right at home.

Eders tro

Anton.

30. Maj 1886.

Kære Ven! Det vil glæde dig at høre, at jeg nu er helt rask og mangler kun noget Kød paa Kroppen, men det kommer nok, da jeg æder saa vældigt. Hjertelig Tak for din Lykønskning til Fødselsdagen — og for de gamle, kære Minder, du kaldte frem. — Jeg prøver vistnok en Gang paa at beskrive i en Fortælling det idylliske Husliv i Rerslev Skole; det kan nok blive nøjagtigt og vist ogsaa tiltalende for uindviede, men der maa jo opdigtes en Handling, for Livet randt saa roligt uden store Dramaer. — — Du kan være vis paa, at jeg havde stor Lyst til at tage et Foryngelsens Bad i Kattegats Vover paa Samsø¹⁾, men naar man er skrøbelig, da er man en Slave af Lægerne, og disse, 3 i Tallet, har befalet mig at rejse til Karlsbad i 6 Uger. Der skal jeg saa gaa ganske ene mellem 1500 Invalider, og det bliver en Tur paa 500 Kr. Det vilde vist blive billigere at ligge paa Samsø. Karlsbaderkuren skal være den eneste i Verden, der kan hjælpe for Stensmerter.

Jeg skriver i denne Tid paa en Bog, der skal hedde „Den danske Bondes Ejendommeligheder“ og er snart færdig dermed. Det interesserer mig meget, da det er noget nyt for mig, og det er jo et Stof, som jeg er Herre over, da mere end de fleste, som skriver. Men den Bog vil fremkalde en Storm af Vrede og Modsigelse over mit syndige Hoved, det er jeg forberedt paa. Alligevel haaber jeg, at den i det Hele vil blive modtaget ret godt. Pastor Meinerts Bog „Naturen og Menneskelivet“ er allerede noget forældet, desuden er den ikke grundig og paalidelig. Den første Bog, der blev skrevet af den Slags, er fra 1796 af en Pastor Jung i Nordsjælland, og det er fra den, at jeg har faaet Tanken. Men Jungs Fantasi har gjort

¹⁾ I Januar 1886 overtog jeg Embedet som Lærer i Haarmark paa Samsø.

Bogen saa vidtstvævende og hans store Lærdom har bragt ham til at sammenligne Bonden med Scyther, Ægyptere og Syrere; til disse Sammenligninger kommer jeg ikke af visse gode Grunde.

Desuden har jeg en Bog færdig, som hedder „Fattigmands Færd“, 2. Samling, hvori jeg faar Tidens Rørelser bedre med end i 1. Samling. — — — Nu skal vi bygge Gymnastikhus i Sommer, det er begyndt. Ja, Niels Kristian vover sig ud! Dersom han spiller op og skal sælge Gaarden, saa tror jeg aldrig, jeg kan føle mig hjemme noget Sted i Verden mer, for nu har jeg lært, at den Plet er den bedste for mig. Men ligesom Jøderne maatte jeg i Landflygtighed først for at lære det. — — —

Din tro Ven

Anton Nielsen.

7. Marts 1887.

Kære Anders! Saa du og din Kvinde har ogsaa været glad ved „den danske Bonde“. Det er mig kært at høre. Naar jeg undtager „Fra Landet“, er der ingen af mine Bøger, som jeg har haft saa megen Fornøjelse af. — — Jeg ved ikke, hvordan det er gaaet med Afsætningen, men jeg haaber da paa et andet Oplag, som da skal blive „gennemset og forbedret af Forfatteren“. Naar jeg kommer til at tale med dig, skal jeg give dig Oplysning om de historiske Personer, hvoraf du kender adskillige. — — —

Din gamle tro Ven

Anton.

30. Januar 1888.

Kære Anders! Nej, det var dog Synd, havde jeg nær sagt, at I skulde af med lille Eva¹⁾, nu I rigtig kunde begynde at blive glad over hende. Aa, Gud, hvor det maa være tungt for jer og tomt i Huset, det bliver kun fyldt af sørgelige Minder i alle Kroge om den lille Sjæl. Saa skulde I nu prøve *det* for at faa at vide, hvor stærkt Baandet er imellem jer og Børnene — og for at lære at sige: Ske din Vilje!

Lungebetændelsen er meget slem i Vinter, vi har stadig en eller to, der ligger af Lungebetændelse. — — — Ja, det var da en yndig Død (lille Evas), saadan at gaa ud af Verden, før man lærte at kende Synd, Skam og

¹⁾ 1 Aar gl.; hun døde af Lungebetændelse.

Sorg. Gud ved, om min gamle Fader kan gaa denne Vinter igennem (i Nat frøs det 11 Grader). Endnu har han det taaleligt, men da jeg aldrig kan faa ham ud af Hulen, har han ingen Modstandskraft om noget kommer paa. Jeg haaber, at han vil dø omtrent som lille Eva, uden Dødskamp; han er ogsaa meget barnlig. Jeg skal hilse fra ham og Niels Kristians, vi tager os det alle nær, at I skulde prøve den Sorg. Gud styrke eder.

Din tro Ven

Anton.

12. Decbr. 1888.

Kære Anders! Ja, Sønderup¹⁾ er ikke et helt ubekendt Sted for mig. Jeg har været Klassekammerat og fortrolig Ven med din Formand, Lærer Krog, men vi skiltes saa ad, da vor Udvikling gik ad forskellige Veje. Jeg har ligget en Nat i Sønderup Præstegaard hos Rønnes og kørt med ham til Landsgrav, hvor jeg skulde holde Møde. Men nu kan jeg slet ikke huske, hvordan noget af det ser ud, saa jeg kunde have godt af at se dig og din Familie. Nu skal vi se, om jeg kan overvinde min Magelighed til Sommer. Det kan jo være, at jeg kommer paa en Københavnstur enten paa Hen- eller Tilbagevejen. — — — Du kan tro, alle dine Venner var glade, da vi hørte, at du skulde til Sønderup, det er ikke godt at leve for længe paa „Civilisationens Overdrev“, de „Indfødte“²⁾ er dog i mange Stykker et Hestehoved æbag Sjællænderne. — — — Og det maa da være uhyre morsomt for jer alle, at I nu baade har Ko og So, der kommer vel snart en Hest til. Hvis ikke det varer for længe, inden Hesten kommer, vilde jeg foretrække at vente saa længe med Besøget. — — — Ellers er det skidt med Elever, kun 44 imod 70 i Fjor. Der er meldt 10 ny til Nytaar, hvis de kommer bliver det 54 imod 82. Men vore Folk er i godt Humør alligevel. Det er kun sjældent, at N. Kr. taler om Fattiggaarden som hans Fremtids-Idyl. Han og Marie har været saa mageløs elskværdige ved mig, især i det sidste halve Aar „uden min Fortjeneste og Værdighed, for alt hvilket jeg er værdig at takke ham, tjene ham og være ham ly-

¹⁾ I August 1888 blev jeg kaldet til Lærer i Sønderup, hvor P. Rønne den Gang var Præst.

²⁾ Spøgefuldt Udtryk for Samsingerne.

dig.“ Niels og jeg kan skændes heftig og glo galt til hinanden derefter, men skilt ad for bestandig, det kan vi ikke blive, dertil er vor Kærlighed for gammel og for god. — — — Fader har det godt. Jeg skal hilse dig fra ham og de andre I kender. Vi ønsker jer alle en glædelig Jul.

Eders hengivne Ven

Anton.

1. Marts 1889.

Kære Anders! Det er næsten fortvivlet at skrive Brev i Dag, for Sneen vælter saadan ned, at der sikkert nok bliver Togstandsning. Uh, hvor jeg hader den Sne! Den ødelægger Skøjteføret, bringer Svineri i Stuerne og standser alle Forbindelser med Omverdenen. Tak for de tilsendte Kanoner¹⁾, vi har affyret den første, den lød meget godt. Det morer mig, du har Sangforening, men hvor faar du Musik til blandet Kor? — — — Det er svært, saa min lille Skildring i „Sorø Amtstidende“ (om Soldaternes Hjemkomst i 1849) har rørt op i Folk. Ja, der er ved Krig noget uimodstaaelig gribende, det er det høje Spil og det opofrende, men saa det djævelske Slagteri! — — — Min Fader er blevet noget mere tavs, end han har været, og er ikke saa morsom længer. Ellers har han det godt, men kommer aldrig udenfor. Han har fortalt mig en hel Del gamle Minder, som vil blive trykt enten i „Nutiden“ eller i „Husvennen“. Jeg har en lille Bog under Arbejde om Landhaandværkerne, den trykkes nu i denne Tid. — — — Jeg tænker at rejse til Italien til April, begynder rimeligvis 4. April. Maaske jeg kan komme hos dig den Dag og overnatte. Det er det første Besøg, jeg kan tænke at gøre hos eder, men det er endnu noget uvist. — — — Kærlig Hilsen til alle fra alle ved

din tro Ven

Anton.

28. Maj 1889.

Kære Anders! Nu er jeg atter vendt tilbage til Højskolens Kødgryder efter min lange Omflakken. Saadan et Vejr, som vi nu har, var der i Napoli først i April, man sagde, at i Palermo havde de det endnu en Maaned før. Min Rejse har været ret fornøjelig. Hvad jeg tidligere har set, har jeg nu guset og en hel Del nyt, men jeg

¹⁾ Canons.

ved ikke, hvad der morer mig mest, enten det ny eller det gamle. I Tyskland, Svejts og Italien, hvor der er Bjerger, er der saa mange Steder en „Drahtseilbahn“, en Bane, hvor Vognene, man sidder i, bliver hisset og trukket op ad næsten lodrette Bjergskraaninger. Det er blevet til en hel Mode; mange Gange er det blot en Vej op til et Hotel, men altid en forfærdelig halsbrækkende Tur. Min Rejsefælle, en Højskolekarl fra Fyn, var ikke meget underholdende, men straks jeg kom til Roma, kom der en finsk Postfuldmægtig, som var ene, og bad, om han maatte følge med os. Han var en livlig og dannet Mand, nu blev Rejsen mere fornøjelig. Finnen, som talte godt svensk, fulgte os hele Turen. Men i Luzern opløstes vort Selskab, begge mine Fæller forlod mig, den ene drog til Danmark og Finnen til Genf. Men Aftenen før jeg skulde skilles fra dem, var der kommen en ny Rejsefælle til mig, en ung Gaard- og Enkemand, som før har rejst med mig. Det var aftalt, at vi skulde mødes i et vist Hotel i Luzern den 3. Maj. Det var en munter Mand, som havde mange Interesser. Vi rejste saa sammen i 10 Dage i Svejts og Tyskland, og det var næsten den bedste Ende af Rejsen. Men saa var jeg ogsaa træt og ked af det og vilde hjem, men da han syntes, det var for tidligt for ham, skiltes vi i Heidelberg. Jeg var saa her den 14. efter at have gjort Ophold i Nyborg. Men da jeg kom hjem, var min Mave helt i Uorden med store Smerter, saa jeg maatte leve næsten af Medicin i 8 Dage. Det er nu ikke saa sjældent, at jeg faar saadan en Tur ovenpaa Rejsen. — — — Du har vel ikke hørt, at vor Forstander, Kristensen Randers, nu har købt Jord, 1 Skp. Land, af Niels Kristian og bygger Hus. Det ser ud til alle Slags. Folk mener, han vil gifte sig, selv siger han, at han vil have sine Forældre herover. — — — Men dersom nu Kristensen senere rejser, saa sidder Niels Kristian der igen med alle de mange Bygninger uden Elever og med en Gæld, som langt overstiger Værdien af Ejendommen. Jeg har forgæves manet Niels til Forsigtighed og forestillet ham, at han ikke kan vente 94 Elever i hvert Hold som i Sommer, men han siger, han maa vove det, Knald eller Fald. Spiller han Fallit, Niels, saa er jeg af med 5—6000 Kr. igen ligesom ved K. K., det vil nok saa hule en Del i Kapital-

formuen, men jeg har da de 800 Kr.¹⁾ aarlig at trøste mig med. — — — Og saa Tak for den fornøjelige Aften, jeg havde hos eder; jeg maa vist komme igen, for Tiden var lovlig knap, fordi jeg synes saa godt om at være hos jer. Sig til Hans Jensen²⁾, at det var mig ikke mulig at faa skrevet noget til hans Blad. Jeg kan aldrig skrive noget paa Rejse, han kan faa lidt bagefter. Hils ogsaa Pastor Rønnes og Tak for Pelsen. — — — — Kærlig Hilsen til Hustru og de smaa, søde Børn fra din tro Ven

Anton.

Den 28. Januar 1891.

Dit Brev med Sørgeranden kom ikke helt overraskende, jeg har vidst i længere Tid, at din Sofie var svagelig. Ogsaa har jeg hørt den Formodning udtale, at det var Brystsyege. Man frygtede for, at I vilde ikke tro, det var saa farligt. Jeg har set flere af de Mennesker, som jeg har holdt mest af, tæres hen for mine Øjne af den lumske og haabløse Sygdom. Derfor ved jeg saa godt, hvad du har lidt. Og alligevel kan man ikke lade være at haabe — til det sidste. Længe inden jeg fik dette Budskab, har jeg tænkt mig, hvor ensom og hjælpeløs du vilde komme til at staa med dine 3 smaa Børn. Men jeg ser af dit Brev, at du er rolig og fattet. Ja, Gud formilder Vinden for de klippede Lam.

Saa glade, som I var allesammen, da jeg besøgte jer — og da I kom til Sønderup! Og nu! Ja, det er strengt endogsaa for mig at tænke paa.

Kære Ven, du bliver vel ikke vred over, at jeg ikke kommer til Sofies Begravelse. Det er dog saa sørgeligt at rejse saa langt i saadan et Ærinde. Jeg har desuden haft et daarligt Helbred i Vinter, og derfor ikke været udenfor en Dør.

Ja, du er bleven fattig og ensom nu, Anders, saadan ser det ud for alle, som ikke ved det bedre. Men jeg ved, at I har sammen i eders Husliv en Kærligheds Rigdom, som Døden ikke kan røve. „Kærlighed er stærk som Døden. Mange Vande kunne ikke slukke den.“

Ingen her i Huset ved endnu om din Sorg. Jeg kan ikke komme til dem nu, og jeg vil skynde mig at sende

¹⁾ I Statsunderstøttelse.

²⁾ Redaktør af „Sorø Amtstidende“.

denne Hilsen. Men du kan være vis paa, at de sørger med dig. Det bliver værst, inden du faar lagt Sofie til Hvide paa Kirkegaarden.

Gud styrke dig, som han hidtil har gjort! Det ønsker
din tro Ven

Anton Nielsen.

Jeg sender dig dette Digt — efter nogen Kamp med mig selv. Det er forfattet af en Forpagter eller Forvalter, som var i samme Stilling, som du nu er. Det er ikke høj Poesi, men Hjertets Sprog; send mig det igen. Det kan faa mig til at græde — selv om der ikke er en saadan Anledning.

A. N.

Lørdag 9. Februar 1891.

Kære Anders! Jeg har været meget syg af en Underlivssygdom i 14 Dage. I Dag har det taget en god Vending.

Jeg sender Sofies Billede. Jeg kan ikke faa eftersat, om jeg har et bedre. Kærlig Hilsen fra

din tro Ven

Anton.

Paa Sengen! Alle Lærerne er syge, men jeg mest.

Svendborg, 28. Decbr. 1892.

Kære Ven! Jeg skal til Paarup, men har en lille Time tilovers, saa bruger jeg den til at skrive til dig. — — — Ja, kom bare til Fyn til Sommer! Jeg har Plads nok til dig, baade Hus- og Hjerterum, saa skal vi rigtig farte om og se al Ting. Her er en mageløs rig Natur, ikke stor-slaaet, men afvekslende ligesom et Parkanlæg. Det er først, siden jeg er kommet herud, at jeg er bleven kendt med de smukke Punkter. Du kender vist ikke mange af dem. — — — Ja, Rerslev staar ogsaa for mig i en sær straalende Skønhed, som jeg ikke forstod, før jeg var kommet derfra. Jeg længes saa tit efter det og vilde vel ogsaa komme der, men nu har jeg ingen, som jeg er gode Venner med. — — — Der er jo andre stærke Minder, som drager dig til Rerslev. Ja, vistnok kan man leve af Minderne, men det er Sulteføde. Jeg vilde nok ønske, at dit unge Liv kunde blive lidt mere fyldigt, og jeg har heller ikke opgivet Haabet derom.

Mit Levnedsløb har været skrinlagt i lang Tid, jeg er ikke naaet længere end til mit 12. Aar. Jeg skriver kun paa det, naar jeg mangler andet Arbejde. — Endnu har jeg haft det meget godt i Svendborg, jeg er her som Medlem af den Familie, jeg bor hos. De gør alt for at gøre mig Livet behagelig, og de to Maaneder, jeg har været her, er gaaet som en Drøm. Jeg har holdt to Foredrag paa Teknisk Skole og skal holde fem. Jeg faar talrige Opfordringer til at holde Foredrag i Foreninger, men jeg vil kun tale for unge Mennesker. Jeg har ikke savnet Ungdommen saa meget, her er tit nogen, som bor hos mig i længere Tid. Men den første Gang, da jeg efter min Bortrejse besøgte Højskolen og stod paa Foredragspladsen og saa mig om, da var jeg nær ved at græde. Jeg følte, at det var min rette Plads, og den kunde have været det endnu i nogle Aar, om alt var gaaet rigtig til. Men jeg har ogsaa store Fejl paa min Side.

Det glæder mig, at du har besøgt Samsø. „I lille Plet, en græsfrisk Ø“¹⁾ er nu optaget i Laursens Sangbog, men naturligvis med mange Trykfejl — — —. Nu vil jeg ønske eder alle en glædelig Jul, vel er den forbi, men Øhlenschläger siger: „Hvor der er Børn, der er evig Jul“. Glædeligt Nytaar allesammen og rigtig Tak for Brevet.

Din tro Ven

Anton.

— Der var Dage, da Mismod kunde overvælde ham, da det blev for meget graat i graat for ham. Den ensomme Fugl, som han følte sig, maatte have Luft i Smaaklynk i et Brev, der mod Sædvane mangler Aarsangivelse, men stammer fra Tiden efter hans korte Ophold i København, hvor han, ligesom i Svendborg, ikke i Længden kunde finde sig til Rette og derfor vendte tilbage til Højskolen. Men heller ikke her kunde han straks falde i Lave — han var ikke længer den førende, kunde jo heller ikke vente at blive det — da faar det tilgives ham at „Mismodets Skyborg“ ikke blev „stormet og brændt“. Da hedder det:

¹⁾ En Sang om Samsø (paa Folkemaal) af Anton Nielsen, skrevet 1869.

20. Januar.

— — — Jeg har ikke været saa veltilfreds med at være her som tidligere. Rigtig glad har jeg aldrig været, siden jeg kom tilbage fra København, for der er ingen, som bryder sig noget om mig, og jeg har tit tænkt paa at flytte til nogle Mennesker, som holdt lidt mere af mig — og de var kanske ikke saa vanskelige at finde — — — men det er ikke godt for mig, saa ensom jeg er, at undvære Ungdommens Selskab, som altid har været min største Glæde. Men nu bliver jeg her da i Sommer. Ja, du maa nu ogsaa prøve Ensomheden, kære Ven, og derfor gør det mig ondt hver Gang jeg tænker paa dig. „Enhver Gud sætter ene, han selv er mere nær.“ Maatte det Ord bare opfyldes paa os! Men paa en Maade er du bedre stillet end jeg: du har dine Børn og dit Kald at leve for. Jeg har ingen saadanne bestemte Pligter — og ingen at holde af. Jeg har allerede for lang Tid siden bestemt at besøge dig til Sommer eller Høst; det skulde have været afvigtet August, men da var jeg allerede træt af at rejse.

Kærlig Hisen fra

din tro Ven

Anton.

13. Marts 1893.

Kære Ven! — — — Kristian (fra Rerslev) skriver, at baade Præsten og Beboerne i Rerslev gerne vilde have dig ind i Lærer Engels Plads, da han nu tager sin Afsked. Hvad jeg helst vilde, kan du maaske tænke dig, men for en Sikkerheds Skyld vil jeg dog skrive det. Det vilde være en stor Glæde for mig, at se dig som Lærer i Rerslev. Siden Engel kom dertil, har jeg ligesom været forvist derfra, og der er dog saa mange Minder og Personer, som drager mig dertil. Hvor stærkt du er knyttet til Sønderup, ved jeg ikke. Ja, en Ting ved jeg jo, men hvis Sofie havde levet, vilde hun vel nok ogsaa have været til Rerslev. Og jeg syntes det var rart, om dine Børn kunde vokse op i Rerslev Skoles Traditioner. Lad mig nu snart høre, hvad du tænker om den Sag.

Nu kommer der en Ting, som jeg vil bede dig hjælpe mig med. Da jeg for Tiden ikke har andet at bestille, skriver jeg paa min evindelige Levnedsbekræftelse, som aldrig bliver færdig. Hvis den skulde gaa til Nutiden, vilde den blive tykkere end Fru Heibergs. Men da jeg kun har i Sinde at udgive Barndomsmindene, tænker jeg,

at de kan komme til næste Vinter i et Omfang af 10—12 Ark. Til disse Minder savner jeg forskellige Stykker, som er spredt i flere Blade, bl. a. ogsaa i „Sorø Amtstidende“, vistnok kun i 2—3 Julenumre. Jeg husker bl. a. et Stykke om Slagelse Marked; et om Soldaternes Hjemkomst 49 bryder jeg mig ikke om. Vil du nu gøre mig den Tjeneste, at prøve paa at skaffe mig disse Stykker hos Hans Jensen;¹⁾ det er kun de Stykker, som angaar Barndommen. Jeg husker endvidere et „Præstens Høstgilde“ og Frederik 6.s Fødselsdag; endelig er der et Stykke om Høveriet, som V. A. har optaget efter det amerikanske „Dannevirke“. Naar du en Dag har Tid, vil du saa tale med Hans Jensen om disse Ting.

Nu vil Niels Johansen afstaa Højskolen til Kristensen-Randers; selv vil han nøjes med at passe Gaarden. Det er hans Uafhængighedstrang, der driver ham til dette Skridt, hvorved han bliver reduceret til en lille Gaardmand i trykkende Kaar. Men det er nok først om et Aar, at det skal gaa for sig med Handelen. — Jeg har det fremdeles godt. Til Høsten eller lidt før, vilde jeg gerne en Tur til Finland, men hvor skal jeg faa en Rejsefælle? Kan du ikke komme med? Jeg antager, at det for en Maaned vil koste 2—300 Kr. Min Bog „En Sommer i Amerika“ er bleven oversat paa Tysk i Schweitz, og jeg har faaet 100 fr. i Honorar, de havde slet ikke haft nødig at give mig noget. Kærlig Hilsen til dig og Børnene fra
din tro Ven

Anton.

Den 12. Aug. 1895.

Kære Anders! Ja, jeg længes virkelig meget efter mine sjællandske Venner, men jeg maa blive herovre for at se, hvordan min tilkommende Bopæl bliver gjort i Stand. Den er et meget forfaldent Paulun, men kan nok blive en ret hyggelig Bondelejlighed af de gammeldags. Der er ogsaa en Mængde gammeldags Blomster i Haven og gode Træer. Jeg faar en Dagligstue med de Møbler, jeg har, endvidere en Spisestue, der skal møbleres som gammel Bondestue, og saa et ordentligt Sovekammer. Men det bedste ved det Hele er, at jeg bliver Mand i Huset. Nu har jeg i mange Aar været til Huse og er ked af det. Ja „Magt,

¹⁾ Red. af „Sorø Amtstidende.“

Magt! pas paa Magten! Den er nær ved halve Takten“. Det har jeg ikke gjort, og derfor er jeg nu udnævnt til Husmand. — — — Det bliver mig 400 Kr. dyrere aarlig at være Husmand. — — — Min forhenværende Kone døde i Forsommeren. Ingen havde ladet mig vide, at hun var syg, men hendes Broder, Præsten i Everdrup, hos hvem hun døde, bad mig venlig til Begravelse. Jeg fik ikke Brevet før Begravelsen var forbi. Det gjorde et underligt vemodigt Indtryk paa mig, men at jeg skal sørge over dette Dødsfald. kan vel ingen forlange. Derimod har jeg Grund til at sørge over den store Fejltagelse, som mit Giftermaal var. — — — Jeg har været i Italien, Ungarn og Østrig. Rejsen forløb meget behagelig, jeg havde ogsaa en god Rejsefælle, men vi var kun borte i 4 Uger. — — — Kærlig Hilsen til dig og Børnene fra

din gamle Ven

Anton Nielsen.

